

59 – כאילו הכיל בתוכו יותר מסאתים, ושבריו מקבלים טומאה
 60 כשמקבלים לתוכם לוג, ולשון 'עד' שבמשנה מתפרש על דרך 'עד'
 61 ולא עד בכלל.
 62 מקשה הגמרא: וְהִתְנִיף – והרי שנינו ברייתא המבארת את דברי
 63 המשנה, שכלי שהכיל בתוכו לוג ונשבר, דינו בְּלִמְטָה – ככלי
 64 שהכיל מעט פחות מלוג, וכלי שהכיל בתוכו כָּאֵה ונשבר, דינו
 65 בְּלִמְטָה – ככלי שהכיל מעט פחות מסאה, וכלי שהכיל בתוכו
 66 סָאֵתִים ונשבר, דינו בְּלִמְטָה – ככלי שהכיל מעט פחות מסאתים.
 67 נמצא שכל דברי המשנה מתפרשים על דרך 'עד ועד בכלל',
 68 והנאמר 'עד לוג' כולל כלי שהכיל בתוכו לוג, והנאמר 'עד סאה'
 69 כולל כלי שהכיל בתוכו סאה, והנאמר 'עד סאתים' כולל כלי שהכיל
 70 בתוכו סאתים. מתרצת הגמרא: הברייתא לא ביארה את דברי
 71 המשנה על דרך 'עד ועד בכלל' משום שלשון 'עד' מתפרש כן בכל
 72 מקום, וגם רב נחמן לא פירש את דברי המשנה על דרך 'עד ולא עד
 73 בכלל' משום שלשון 'עד' מתפרש כן בכל מקום, אלא הָתָם –
 74 בשיעור שברי כלי חרס פירשה הברייתא את דברי המשנה על דרך
 75 'עד ועד בכלל', משום שבדרך זו נמצא שהולכים בדיני הטומאה
 76 לְחֻמְרָא, ששבר מכלי גדול יותר מקבל טומאה כשמקבל לתוכו
 77 שיעור קטן יותר, וגם בשיעור חסרון בבהמה שעושה אותה טריפה
 78 פירש רב נחמן את דברי המשנה על דרך 'עד ולא עד בכלל', משום
 79 שבכך בהמה נעשית טריפה גם כשנחסר מן הגררת כשיעור איסור
 80 מצומצם, ונמצאו מחמירים בדין הטריפות. והטעם שפירשו את
 81 השיעורים שבמשנה על הדרך שמביאה להחמיר בהם הוא, דְאָמַר
 82 רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל שִׁיעוּרֵי חֲכָמִים שֵׁנִיתָנוּ בִּמְשֵׁנָה או
 83 בברייתא על טומאה או איסור שהם מן התורה, יש לְהַחְמִיר
 84 במידתם, הוֹיֵן מִכְּגֵרִים – כגרעין של פול שנחלק לשנים, שהוא
 85 שיעור בטומאה שֶׁל חֲכָמִים שנמצאו בבגדי האשה, שהיא נטמאת
 86 כשגודלם הוא בשיעור זה, וכיון שטומאה זו אינה אלא מדברי
 87 חכמים, יש לְהַקְלֵל ולמדוד את הגריס בריוח, והאשה אינה נטמאת
 88 אלא כשהכתם גדול מעט מגריס מצומצם.
 89 מוכיחה הגמרא: דִּיקָא נָמִי – יש לדייק ולהוכיח שלשון 'עד' מתפרש
 90 בכל מקום באופן המביא להחמיר בו, דְקָתַנִּי עֲלָה דְהֵיאָא – שהרי
 91 על המשנה בדין החבל היוצא מן המטה שנינו ברייתא, שכשאורך
 92 החבל הוא חֲמִשָּׁה טפחים, דינו בְּלִמְטָה – כחבל שאורכו יותר
 93 מחמשה, ונטמא עם המטה, וכשאורך החבל הוא עֶשְׂרֵה טפחים, דינו
 94 בְּלִמְטָה – כחבל שאורכו פחות מעשרה טפחים, ונטמא עם המטה.
 95 נמצא שבאותה משנה, דבריה 'עד חמשה' מתפרשים על דרך 'עד'
 96 ולא עד בכלל, ודבריה 'עד עשרה' מתפרשים על דרך 'עד ועד
 97 בכלל', ובהכרח שאין כלל לביאור לשון 'עד' שבמשנה, אלא יש
 98 לפרש בו לחומרא.
 99 בין הלקיות שהבהמה אינה נעשית טריפה מחמתן שנינו במשנה:
 100 נִיפֵל הַחֹל. אָמַר רַב עֲזִירָא מְשִׁמִּיה דְרַבָּא, לֹא שָׁנוּ – לא נאמר
 101 במשנה שפגם בטחול אינו עושה את הבהמה טריפה, אֲלָא כאשר
 102 הטחול נִיפֵל לגמרי, אָבֵל כשהוא קיים אלא שניקב בנקב לעומק,
 103 הבהמה נעשית טְרֵפָה.
 104 מְתִיב – הקשה על דברי רב עירא, רַבִּי יוֹסִי בְּרַ אֲבִי, וְאִיתִימָא,
 105 רַבִּי יוֹסִי בְּרַ זְבִידָא, מדברי המשנה לקמן (סו) העוסקת בדיני איסור
 106 אבר מן החי, ששנינו במשנה (להלן סו), חוֹתֵךְ – נתח שנחתך מְעוֹבֵר
 107 שְׂבָמֵינָהּ של בהמה טהורה בחייה, ונותר בתוכה עד לאחר שחיטתה,
 108 הרי הוא מוֹתֵר בְּאִכְלָהּ, משום שחיטת בהמה שלימה מפיקעה
 109 ממנה ומכל מה שבתוכה את איסור אבר מן החי. אולם נתח בשר מן
 110 הַטְּהוֹל וּפְנֵי הַקְּלָיוֹת שנחתך מן הבהמה בחייה, ונותר בגופה עד
 111 אחרי שחיטתה, הרי הוא אָסוּר בְּאִכְלָהּ מדין אבר מן החי, כיון
 112 ששחיטת בהמה שנחסרה אינה מתירה את איסור אבר מן החי מן
 113 הנתח שנחתך, אף שהוא מונח במעיה. מלשון המשנה משמע, שרק
 114 הנתח מן הטחול והכליות אסור באכילה, הָא בְּהֵמָה גּוֹפָא שְׂרִיָא –
 115 אולם שאר בשר הבהמה מותר באכילה, ונמצא שבהמה שנחתך בה
 116 מן הטחול אינה נעשית טריפה, ואם כן גם נקב בטחול אינו עושה את

1 שִׁיעוּרָן של הכלים ושבריהם להיחשב כלים לקבל טומאה הוא,
 2 כשמקבלים לתוכם שמן בְּבָרִי סִיבַת אבר קטן של קָפֶז בן יומו,
 3 ושיעור זה ניתן לשברים שבאו מהקטן שבכלים, וְעַד כלי שבעודו
 4 שלם הכיל בתוכו לוג, אולם כלי חרס שבעודו שלם הכיל יותר מלוג,
 5 שבריו המקבלים שמן כדי סיבת קטן אינם מקבלים טומאה, כיון שאין
 6 דרך בני אדם להשתמש בשברים קטנים שנותרו מכלי גדול. מדייקת
 7 הגמרא: מָאִי לָאו – האם אין כוונת המשנה, שכלי שבעודו שלם
 8 קיבל לוג בדיוק, דינו בְּלִמְטָה – ככלי שהכיל בתוכו פחות מלוג,
 9 ושבריו מקבלים טומאה כשמקבלים לתוכם כדי סיבת קטן. נמצא,
 10 שדברי המשנה מתפרשים, שכלי שבעודו שלם הכיל בתוכו עד לוג
 11 ולוג בכלל, שיעור שבריו לקבל טומאה הוא בכדי סיבת קטן, ואם כן
 12 לשון 'עד' שבמשנה מתפרש על דרך 'עד ועד בכלל'. משיבה הגמרא:
 13 לָא, דברי המשנה אינם מתפרשים כן, ושברים המקבלים כדי סיבת
 14 קטן מקבלים טומאה רק כשבאו מכלי שהכיל בתוכו מעט פחות
 15 מלוג, אך כלי שבעודו שלם הכיל בתוכו לוג, דינו בְּלִמְטָה – ככלי
 16 שהכיל בתוכו יותר מלוג, ושבריו מקבלים טומאה כשמקבלים
 17 לתוכם רביעית הלוג. נמצא, שדברי המשנה מתפרשים, ששיעור כדי
 18 סיבת קטן נאמר על שבר הבא מכלי קטן ביותר ועד שיעור גדול
 19 להכיל בתוכו לוג, אך כשהגיע בגודלו להכיל לוג, שבריו המקבלים
 20 לתוכם שמן בכדי סיבת קטן אינם מקבלים טומאה, ואם כן לשון 'עד'
 21 ששנינו במשנה מתפרש על דרך 'עד ולא עד בכלל'.
 22 מוסיפה הגמרא להקשות על רב נחמן, מהמשך המשנה העוסקת
 23 בשיעור שברי כלי חרס לקבל טומאה: הָא שְׂמַע, שבמשנה שנינו,
 24 שכלי חרס גדול יותר, ששיעור גודלו הוא, מְכִילֵי שכשהיה שלם
 25 הכיל בתוכו לוג וְעַד כלי שכשהיה שלם הכיל בתוכו סָאֵה, שיעור
 26 שבריו לקבל טומאה הוא בְּרִבְעִית הלוג שהשברים מקבלים לתוכם,
 27 ולא די שמקבלים לתוכם שמן בכדי סיבת קטן. אולם כלי חרס גדול
 28 יותר, שבעודו שלם הכיל בתוכו יותר מסאה, שבריו המקבלים
 29 רביעית אינם מקבלים טומאה. מדייקת הגמרא: מָאִי לָאו – האם אין
 30 הכוונה בדברי המשנה, שכלי שבעודו שלם הכיל בתוכו סָאֵה בדיוק,
 31 דינו בְּלִמְטָה – ככלי שהכיל בתוכו פחות מסאה, ושבריו המקבלים
 32 לתוכם רביעית מקבלים טומאה. נמצא, שדברי המשנה מתפרשים,
 33 שמכלי שבעודו שלם הכיל בתוכו לוג ועד כלי שהכיל בתוכו סאה,
 34 וכלי שהכיל בתוכו סאה בכלל, שברי הכלי מקבלים טומאה
 35 כשמקבלים לתוכם רביעית, ואם כן לשון 'עד' שבמשנה מתפרש על
 36 דרך 'עד ועד בכלל'. משיבה הגמרא: לָא, דברי המשנה אינם
 37 מתפרשים כן, ושברים המקבלים לתוכם רביעית מקבלים טומאה רק
 38 כשבאו מכלי שהכיל מעט פחות מסאה, אך כלי שבעודו שלם הכיל
 39 בתוכו סָאֵה, דינו בְּלִמְטָה – כאילו הכיל בתוכו יותר מסאה,
 40 ושבריו מקבלים טומאה כשמקבלים לתוכם חצי לוג, ולשון 'עד'
 41 שבמשנה מתפרש על דרך 'עד ולא עד בכלל'.
 42 מוסיפה הגמרא להקשות על רב נחמן, מהמשך המשנה העוסקת
 43 בשיעור שברי כלי חרס לקבל טומאה: הָא שְׂמַע, במשנה שנינו,
 44 שכלי חרס גדול יותר, שגודלו הוא, מְכִילֵי שכשהיה שלם הכיל
 45 בתוכו סָאֵה, וְעַד כלי שכשהיה שלם הכיל בתוכו סָאֵתִים, שיעור
 46 שבריו לקבל טומאה בְּחִצֵי לוג שהשברים מקבלים לתוכם. אולם
 47 כלי חרס שבעודו שלם הכיל בתוכו יותר מסאתים, שבריו המקבלים
 48 חצי לוג אינם מקבלים טומאה. מדייקת הגמרא: מָאִי לָאו – האם אין
 49 הכוונה בדברי המשנה, שכלי שבעודו שלם הכיל בתוכו סָאֵתִים,
 50 דינו בְּלִמְטָה – ככלי שהכיל בתוכו פחות מסאתים, ושבריו
 51 המקבלים לתוכם חצי לוג מקבלים טומאה. נמצא, שדברי המשנה
 52 מתפרשים, שמכלי שבעודו שלם הכיל בתוכו סאה ועד כלי שהכיל
 53 בתוכו סאתים, וכלי שהכיל בתוכו פחות מסאתים בכלל, שברי הכלי
 54 מקבלים טומאה כשמקבלים לתוכם חצי לוג, ואם כן לשון 'עד'
 55 ששנינו במשנה מתפרש על דרך 'עד ועד בכלל'. משיבה הגמרא:
 56 לָא, דברי המשנה אינם מתפרשים כן, ושברים המקבלים לתוכם חצי
 57 לוג מקבלים טומאה רק כשבאו מכלי שהכיל בתוכו מעט פחות
 58 מסאתים, אך כלי שבעודו שלם הכיל בתוכו סָאֵתִים, דינו בְּלִמְטָה

37 הגמרא: סְבָרִי - חשבו בלבם שכאשר ישאלוהו על שתי צלעות
 38 יתברר להם תמיד שתי הספקות, שאף אם ישיב להם שבנעקרו שתי
 39 צלעות שטרפה היא, תלוי באיזה אופן ישיב להם תשובתו זו, ומכך
 40 יהיה להם ללמוד כיצד הדין גם בנעקרה צלע אחת. והיינו, שאם
 41 יענה להם בניחותא שבשתיים טריפה, יתברר מכך שבאחת כשרה
 42 היא, שהרי אם סובר שאף באחת טריפה, אִם בֵּן מִדְּרַחַח קָא רְתַח -
 43 בלשון כעס היה עונה לנו שטריפה, וכך בלשון זו, חָדָא - הלא בצלע
 44 אחת שנעקרה מַרְפָּה, תַּרְתֵּי מִיַּפְעִיא - האם בשתיים שנעקרו יש
 45 מקום להסתפק, והיה עושה כן בכדי שלא נטעה להקל בזה, אלא נבין
 46 שאף באחת טריפה. אבל כשישאלוהו על צלע אחת שנעקרה לא
 47 יבינו מתשובתו מה דעתו בשתיים, משום שאף שיסבור שגם בשתיים
 48 כשרה, ונמצא ששאלוהו שאלה שאינה צריכה, בכל זאת לא יענה
 49 להם בלשון כעס לומר שאין מקום לשאלה זו, מפני שרק כשיכולים
 50 על ידי טעותם להקל, אז יענה להם בלשון כעס שלא יבואו לידי
 51 איסור, אבל כשעל ידי טעותם יבואו להחמיר (שבשתיים טריפה) לא
 52 איכפת לו אם כך יסברו ולא יענה בלשון תמיחה להוציא מטעותם,
 53 ולא ידעו דעתו בזה, ולכן שאלוהו דין שתי צלעות שיתברר
 54 מתשובתו שתי הספקות.
 55 מקשה הגמרא: וְהָא קָא אָמְרִי לִיה לְשׂוֹאֵלוֹ עַל עֵקִירַת שְׁתֵּי צִלְעוֹת,
 56 והוא סובר שאף באחת טריפה כמו שאמר בדינו, וְאָף עַל פִּי כֵּן לֹא
 57 רְתַח, ואם כן לא התברר להם דבר בדין נעקרה צלע אחת. מתרצת
 58 הגמרא: בֵּינָן דְּקָאָמְרִי לְהוּ בְּלִשׁוֹן תְּמִיחָה, גִּיסְמָרָא קָאָמְרִיתוּ,
 59 כלומר הלא הדין בשאלה זו ששאלתם הוא שאף נבלה היא הבהמה
 60 ולא רק טריפה, הרי שבכך הִיָּינוּ רִיתְחִיה - זו היא גערתו, שהתכוין
 61 לומר להם בזה שבאופן שאלתכם בשתי צלעות אין צריך לומר
 62 שטריפה היא, שהרי אף נבלה היא, ודין טריפה בלבד הוא כשרק
 63 צלע אחת נעקרה. ואם כן אכן התברר להם בתשובתו שני הספקות.
 64 מביאה הגמרא שלש שמועות בטריפות שאמר שמואל, ואחת מהן
 65 בצלע שנעקרה בענין סוגייתנו: אָמְרִי רָבָה בְּרַב שִׁילָא אָמְרִי רַב
 66 מְתַנָּא אָמְרִי שְׂמוּאֵל, נְעַקְרָה צִלְעַת אַחַת מְעִיקְרָה - ממוקם חיבורה
 67 בחוליה, ואף שהחוליה עצמה קיימת לגמרי, וְעַצֵּם הַגּוֹלְגוֹלָת
 68 שְׁנַחֲבָבָה - שהתרככה ונמעכה על ידי מכה בְּרוּבָה, טריפה. וְכַשֵּׁר
 69 הַעֲשׂוֹי כְּקֹרֹם עַב שְׁחֹפָה אֶת רוֹב הַכְּרָם מִתַּחְתּוֹ לְצַד הַקְּרָקַע,
 70 שנקרע בְּרוּבָה, מַרְפָּה.
 71 הגמרא דנה בשמועה הראשונה: נְעַקְרָה צִלְעַת מְעִיקְרָה, מַרְפָּה.
 72 מקשה הגמרא: וְרַמְיָנְהוּ - הקשו עליו ממשנה, ששינוי (אהלות פ"ב א')

1 הָתָם בדברי רבי יוחנן, מדובר שנעקרה בּוֹכְנָא בְּלֹא אִסְיָתָא - הצלע
 2 בלבד בלא החוליה כלל, ולכן אף זו כנגד זו כשירה, אבל הָכָא
 3 בדברי רב כהנא ורב אסי, שאלתם היתה על אופן שנעקרו בּוֹכְנָא
 4 וְאִסְיָתָא - הצלע וגם מקצת החוליה וכן בצד שכנגד, ואמצע החוליה
 5 קיים, ועל כך אמר להם רב שהיא נבלה. מקשה הגמרא: אִי הָכִי
 6 ששאלת רב כהנא ורב אסי היתה כשהצלע נעקרה אף עם מקצת
 7 החוליה, קשה, הלא הִיָּינוּ דְרַב, שבאופן זה אמר רב דינו שטריפה
 8 אף שרק צלע אחת נעקרה, וכל שכן כששתי צלעות נעקרו ומה
 9 מקום לשאלתם. מתרצת הגמרא: לֹא שְׂמִיעַ לְהוּ לְרַב כְּהֵנָּא וְרַב אִסִּי
 10 דְרַב - את דינו של רב, ולכן שאלוהו.
 11 שואלת הגמרא: אם אכן לא שמעו את דינו של רב, וְלִיבְעֵי מִיָּנִיה
 12 בְּדַרְבָּ - היה להם לשאלו קודם על עקירת צלע אחת כדינו של רב,
 13 שהרי עדיין לא שמעו ממנו דין זה. מתרצת הגמרא: הטעם ששאלוהו
 14 כיצד הדין בשתיים שנעקרו, משום דְּסְבָרִי, לִיבְעֵי מִיָּנִיה - חשבו
 15 בלבם, נשאל ממנו חָדָא - שאלה אחת, דְּפָרִישׁ לָן תַּרְתֵּי - ועל ידי
 16 כך יתפרש ויתברר לנו תשובה על שתי השאלות, גם על שתי צלעות
 17 ששאלוהו, וגם על צלע אחת שלא שאלוהו, וכך עדיף ממה
 18 שישאלוהו על צלע אחת שאז יתכן שלא יתברר בתשובתו אלא מה
 19 שנשאל, ויצטרכו לחזור ושאלו שאלה נוספת. ומפרשת הגמרא
 20 כיצד רק בתשובה על שאלה זו ודאי שיתבררו שתי הספקות, דְּאִי
 21 בְּעֵינָן מִיָּנִיה חָדָא - שאם נשאל ממנו כיצד הדין בנעקרה צלע אחת,
 22 הַנִּיחָא אִי אָמְרִי לָן בְּתִשְׁבּוּתוֹ שֶׁבְּנִעְקְרָה אַחַת מַרְפָּה, אכן יתברר
 23 מכך גם דין נעקרו שתי צלעות, שהרי אם באחת שנעקרה טריפה, כָּל
 24 שְׂבִין תַּרְתֵּי (בשתיים). אבל אִי אָמְרִי לָן עַל שְׂאֵלְתֵנוּ בְּצִלְעַת אַחַת
 25 שְׂבִינָה, אִבְתֵּי תַּרְתֵּי קָא מִיַּפְעִיא לָן - עדיין דין עקירת שתי
 26 צלעות, שיותר חמור, ישאר לנו הספק, ולכן לא שאלוהו על צלע
 27 אחת שנעקרה.
 28 מקשה הגמרא: אִי הָכִי - ששאלוהו כך כדי לברר שתי ספקות,
 29 הַשְׂתָּא נְמִי דְקָא בְּעֵי מִיָּנִיה תַּרְתֵּי - גם עתה ששאלוהו על שתי
 30 צלעות, עדיין יתכן שלא יתבררו שתי הספקות, משום דְּהִנִּיחָא אִי
 31 אָמְרִי לְהוּ עַל שְׂאֵלְתֵם שֶׁבְּשִׁתֵּים שֶׁנִּעְקְרוּ בְּשָׂרָה, אכן יתברר מכך גם
 32 דין צלע אחת, שהרי אם בשתיים שנעקרו כשרה כָּל שְׂבִין בנעקרה רק
 33 חָדָא שכשרה. וְאִי אָמְרִי לְהוּ - אך אם ישיב להם בשתיים שְׂמַרְפָּה,
 34 אִבְתֵּי חָדָא - עדיין דין עקירת צלע אחת מִיַּפְעִיא לְהוּ - ישאר
 35 בספקתם, שהרי הוא קל יותר מאשר נעקרו שתי צלעות. ואם כן
 36 עדיין קשה מדוע לא שאלוהו בראשונה על צלע אחת. מתרצת

11 הבהמה כשירה, מכל מקום נִיָּבָ לְחֹדֶר וְנִחְתָּה לְחֹדֶר, כיון שנקב
 12 בטחול מכאבי לבהמה יותר מחיתוך בו, ולכך הנקב עושה אותה
 13 טריפה יותר מחיתוך שאינו עושה אותה טריפה.
 14 בין הלקויות שהבהמה אינה נעשית טריפה מחמתן שינוי במשנה:
 15 נִיָּטְלוּ הַכְּלִיּוֹת (ראה איורים). אָמְרִי רְכִישׁ בְּרַב פֶּפְא מְשַׁמִּיה דְרַב,
 16 לְקַתָּה הִבְהַמָּה בְּכּוֹלִיא אַחַת מְכִלְיוֹתֶיהָ, כְּגוֹן שֶׁנִּתְמַלְאָה מוּגְלָה,
 17 הרי היא נעשית מַרְפָּה. אָמְרִי בְּמַעְרְבָא - אמרו אמוראי ארץ
 18 ישראל, וְהוּא - דברי רביש נאמר, דְּמַמְאִי לְקוּתָא - כאשר הפגם
 19 שבכליה התפשט והגיע

1 הבהמה טריפה.
 2 מתרצת הגמרא: הוּא הִדִּין - אכן הדין הוא, דְּאִפִּילוּ בְּהַמָּה נְמִי
 3 אִסְרָא - שגם הבהמה כולה אסורה באכילה, ומלשון המשנה
 4 שהחתיכה אסורה באכילה אין לדייק שהבהמה כולה מותרת, שכן
 5 אִינְדִּי דְתַנָּא רִישָׁא - כיון שבדין הנתח מן העובר כתבה המשנה
 6 שהוא מוֹתֵר בְּאִכְלִיָּה, וביארה את דין החתיכה שנחתכה שאין בה
 7 איסור אבר מן החי, תַּנָּא נְמִי סִיפָא - כתבה המשנה גם בדין הטחול
 8 והכליות שנחתכו את דין הנתח שנחתך שהוא אָסוּר בְּאִכְלִיָּה, ויש
 9 בו איסור אבר מן החי, אך אין כוונת המשנה ללמד ששאר הבהמה
 10 מותרת. וְאִיבְעִית אִימָא, שאפשר שאף שכשנחתך מן הטחול,

59 יותר היא נעשית טריפה.
 60 (שנינו במשנה: **נִיפֵל לְחַי הַתְּהַתָּחוּן** של הבהמה. פגם זה נמנה במשנה
 61 בין הפגמים שהבהמה אינה נעשית טריפה מחמתם. **אָמַר רַבִּי יוֹרְאֵה**,
 62 **לֹא שָׁנּוּ** שהבהמה כשירה, **אֲלָא** באופן שהבהמה **יְכוּלָה לְחַיּוֹת עַל**
 63 **יָדֵי** שאפשר להאכיל אותה על ידי **לְעֵיטָה**, שהיא הכנסת האוכל
 64 בפייה למקום שיכולה להוציא אותו כשאינה רוצה בו, וכן באופן
 65 שיכולה לחיות כשיאכילו אותה על ידי **הַמְרָאָה**, שהיא הכנסת
 66 האוכל לפיה בעומק, עד מקום שאינה יכולה להוציא. **אָבַל** אם
 67 ניטל מלחי התחון כל כך עד שהבהמה **יְכוּלָה לְחַיּוֹת עַל יָדֵי**
 68 שיאכילו אותה בדרך **לְעֵיטָה וְהַמְרָאָה**, הבהמה נעשית טריפה.
 69 שנינו במשנה: **נִיפֵלָה הָאֵם שְׁלָהָה**. שגם פגם זה אינו עושה את
 70 הבהמה טריפה. מביאה הגמרא ברייתא המבארת שהברייתות
 71 שנאמר בהם דין טרפחת ושלפוחית שניטלה, לדברי המשנה נתכוונו:
 72 **תַּנְאֵה** – שנינו בברייתא, הרחם שולד הבהמה נוצר בה, **הִיא** שנקראת
 73 '**הָאֵם**' בלשון המשנה, **וְהִיא** שנקראת גם **מַרְפַּחַת** בלשון הברייתא
 74 (לקמן 67), שרבי סימאי ורבי צדוק הורו בה הלכה, **וְהִיא** שנקראת גם
 75 **שְׁלֻפּוּחִית** בלשון הברייתא לעיל (מח), שבהמה שניטלה שלפוחית
 76 שלה כשירה. שבכל ברייתא שנה התנא את דין הרחם כשמה
 77 במקומו.
 78 שנינו במשנה: **וְחַרוּתָה בִּידֵי שְׁמִימִים, כְּשֵׁרָה**. הגמרא מביאה ברייתא
 79 המבארת את דברי המשנה בדין חרותה: **תַּנּוּ רַבִּנּוּן**, מבררת
 80 הברייתא: **אִיזוּזֵיהִי** – מה היא לקות הנקראת **חַרוּתָה**. מבארת
 81 הברייתא: **כָּל שְׁמַחַת פַּחַד צְמָקָה רִיאַה שְׁלָהָה** ונתקשה עד
 82 שנראית קרובה לחיות יבשה. אלא שאם הפחד אירע **בִּידֵי שְׁמִימִים**,
 83 כגון שהבהמה נתייראה מקול רעמים או ברקים, צימוק זה עתיד
 84 לחזור לבריאותו והבהמה **כְּשֵׁרָה**. אולם אם הפחד נעשה **בִּידֵי אָדָם**
 85 שהפחיד אותה בקולות מבעיתים, צימוק זה אינו עתיד לחזור
 86 לבריאותו, והבהמה נעשית **מַרְפָּה**. **רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר**, אף
 87 – גם פחד שהופל על הבהמה **בִּידֵי כָל הַבְּרִיּוֹת**, כגון קול אריה וחיות
 88 רעות. דברי רבי שמעון בן אלעזר לא נתבאר, ולכן **אִיבְעֵי לָהּ** –
 89 שאלו בני הישיבה, דברי **רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר, אֲרִישָׁא קָאֵי** – האם
 90 נאמרו על פחד הבידי שמים שאמר תנא קמא בתחילת דבריו,
 91 **וְלִקְוֵלָא**, שגם פחד שמחמת קול בעלי חיים נחשב כבא בידי שמים,
 92 והבהמה כשירה, **אוֹ אֲסִיפָא קָאֵי** – או נאמרו דבריו על פחד הבא
 93 בידי אדם שאמר תנא קמא בסיום דבריו, **וְלַחֲמִירָא**, שגם פחד
 94 שמחמת קול בעלי חיים נחשב כבא בידי אדם, והבהמה נעשית
 95 טריפה.
 96 פושטת הגמרא מברייתא, שרבי שמעון בן אלעזר נתכוון להחמיר:
 97 **תַּא שְׁמַע, דְּתַנַּי, חַרוּתָה בִּידֵי אָדָם, מַרְפָּה**. **רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר**
 98 **אוֹמֵר**, אף **בִּידֵי כָל הַבְּרִיּוֹת**. בברייתא לא נאמר בדברי תנא קמא
 99 אלא חרותה בידי אדם, ובהכרח שרבי שמעון בן אלעזר מוסיף שפחד
 100 הבא מחמת קול הבריות נחשב כבא בידי אדם, והבהמה נעשית
 101 טריפה.
 102 **רַבֵּה בַר בַּר הִנֵּה הָיָה קְאוּל כְּמַדְבְּרָא** – הלך במדבר, **אֲשִׁכַּח הִנֵּהוּ**
 103 **דִּבְרֵי** – ומצא שם אילים **דְּצִמִּיק רִיאַה דִּידְהוּ** – שלאחר שחייטתם
 104 נמצאו ריאותיהם צמוקות, ולא ידע האם נצטמקו מפחד הבא בידי
 105 שמים או בידי אדם, **אָתָּא שְׂאִיל בִּי מַרְשָׁא מַה דִּינָם, אָמְרוּ לֵיהּ**
 106 בני בית המדרש, אפשר לברר מחמת מה נצטמקה היא, על ידי
 107 שרייתת במים פושרים, **בְּקִיּוּטָא** – בימות הקיץ שחום השמש מחמם
 108 את הבתים, **אִייתֵי מְשִׁיבֵי חַיּוּרֵי** – הבא ספל העשוי מחרס לבן,
 109 המצנן את המים שבתוכו, שיהיו פושרים ולא יתחממו מחום הבית,
 110 **מְלִיגְתוּ מִיָּא קְרִירֵי** – ומלא אותו מים צוננים, **וְאִתְחַיְתוּ** – והנח בהם
 111 את הריאות **מַעַת לַעֲתָה**, שהם כ"ד שעות, ולאחר מכן, **אי דַּרְדְּרִין בְּרִיּוֹן**
 112 – אם חזרו הריאות לגדולן כמקודם, הרי שהצטמקותן **בִּידֵי שְׁמִימִים**
 113 **הִיא**, והבהמה **כְּשֵׁרָה**, **נָאֵי לָא** חזרו הריאות לקדמותן, הרי
 114 שנצטמקו בידי אדם, והבהמה נעשית **מַרְפָּה**. אולם **בְּסִיתוּא** –
 115 בימות החורף שהבתים קרים, כדי שהמים יהיו פושרים, **אִייתֵי**
 116 **מְשִׁיבֵי שִׁיחוּמֵי** – הבא ספל גדול העשוי מחרס שחור, השומר על

1 **לְמָקוֹם הַחַיִּין** – לגומא שבאמצע הכליה, שבה נכנסים גידים
 2 הסמוכים זה לזה. מבררת הגמרא: **וְהִיכָא** – והיכן הוא **מָקוֹם חַיִּין**
 3 שהבהמה נעשית טריפה כשהלקות הגיעה אליו. מבארת הגמרא:
 4 שהלקות הגיעה **לְחַיּוֹרָא** – לגיד הלכן והחלול הנכנס באמצע
 5 הכליה, **דְּתִיתֵי מִתְנֵי** – שהוא מגיע מתחת מותני הבהמה ונכנס
 6 לכליה.
 7 **אָמַר רַבִּי נַחוּנְיָא, שְׂאִילְתִּינְהוּ לְכוּלְהוּ מְרִפָּא דְּמַעְרְבָא** – שאלתי
 8 את כל מורי ההוראה דיני טריפות הדרים בארץ ישראל, **וְאָמְרוּ לִי,**
 9 **הַלְכְתָּא בְּרַכִּישׁ כַּר פְּפָא** שלקות בטחילה עושה את הבהמה טריפה,
 10 **וְלִית הַלְכְתָּא כַּר עוּרְרָא** שנקב בטחול עושה את הבהמה טריפה,
 11 (**דְּרַב עוּרְרָא נְמִי**) אמנם דבר זה שנקב בטחול אינו עושה את הבהמה
 12 טריפה, **לֹא אָמְרִין אֲלָא** בנקב **בְּקוּלְשֵׁי** – במקום הדק שבטחול,
 13 שהוא בחציו התחתון, **אָבַל** אם הנקב הוא **בְּסוּמְכִיָּה** – בראשו
 14 העליון והעבה של הטחול שהוא מונח על הכרס ודבוק אליו, הבהמה
 15 נעשית **מַרְפָּה**. **נָאֵי** – ואם המחט שננעצה בטחול ונקבה אותו לא
 16 יצאה מצידו השני של עוביו, וגם לא ננעצה עד סופו, אלא **אִישִׁיתִיר**
 17 **בִּיה** – נשאר בטחול **כְּעוּבֵי דִינָר** וְהָב מתחת לנקב, עובי זה מגן על
 18 הטחול והבהמה **כְּשֵׁרָה**.
 19 **אָמְרֵי בְּמַעְרְבָא** – אמרו אמוראי ארץ ישראל, **כָּל פֶּגַם הַפּוֹסֵל**
 20 ואוסר את הבהמה כשאייר **בְּרִיאַה**, הרי הוא **כְּשֵׁר** אם אירע
 21 **בְּכוּלְיָא**, והבהמה מותרת באכילה, והוכחה לכך, **שְׁתֵּרֵי פֶגַם**
 22 **שְׁמַחַת נֶקֶב, פְּסוּל** כשאייר הנקב **בְּרִיאַה**, ו**כְּשֵׁר** אם אירע
 23 **בְּכוּלְיָא**, שהרי כשהכליה ניקבה הבהמה כשירה. מדייקת הגמרא
 24 מדברי האמוראים: **וְכָל שֶׁבֶן, הִיכָא דְּכֵשֶׁר בְּרִיאַה** – פגם שאינו
 25 עושה את הבהמה טריפה כשאייר בריאה, שהוא **כְּשֵׁר** כשאייר
 26 **בְּכוּלְיָא**.
 27 מקשה הגמרא: **מִתְקִיף לָהּ רַבִּי תַנְחוּמָא, וְכִלְלָא הוּא** – האם אכן
 28 יש ללמוד מדברי האמוראים שפגם שכשר כשאייר בריאה, גם
 29 כשאייר בכליה הוא כשר, **וְתֵרֵי** מצינו פגם מחמת **מוֹנְלָא** שהיא
 30 ליחה הנמשכת כדבש, **דְּכֵשֶׁר** כשהמוגלה נמצאה **בְּרִיאַה, וּפְסוּל**
 31 **כַּשְׁמַצָּא מוּגְלָה בְּכוּלְיָא**, ואם כן מצינו פגם שדינו סותר את
 32 הלימוד שנאמר לדייק מכל שכן. עוד מקשה רבי תנחומא: **וְהִרֵי**
 33 שנינו בדין **מִים זָבִין** – צלולים שנמצאו באיברי הבהמה, **דְּכֵשֶׁרִים**
 34 ואינם פוסלים את הבהמה, **הִנָּא וְהִכָּא** – בין כשנמצאו המים בריאה
 35 ובין כשנמצאו בכליה. **אֲלָא אָמַר רַב אֲשֵׁי, מַרְפּוֹת קָא מְדַמִּית**
 36 **לְחַרְדֵי** – סבור אתה לדמות דיני טריפות וללמוד את דין אחת מהן
 37 מדין חברתה, אין הדבר כן, **שְׂאִין אוֹמְרִים בְּמַרְפּוֹת, לְקוֹת זוּ דִּימָה**
 38 **לְקוֹת זוּ**, שכשם שכשאיירעה באבר אחד הבהמה כשירה, גם
 39 כשאיירעה באבר אחר הבהמה כשירה, והוכחה לכך שאין ללמוד
 40 בטרופות ממקום למקום, **שְׁתֵּרֵי** בחיתוך גידי הבהמה מצינו שינוי
 41 ממקום למקום, שכשהאדם **הוֹתֵבָה מְכָאֵן** – חותך בגיד צואר
 42 הבהמה או בסמינים, על חיות הבהמה ניטלת ממנה **וּמְתָה**, אולם
 43 כשהוא **הוֹתֵבָה מְכָאֵן**, מעל למטה מן הצואר לצד הגוף, אף שחתך
 44 את כל כתפה, **וְחִיתָה** – הרי היא נותרת לחיות, ואינה נעשית
 45 טריפה. לפיכך, מדברי האמוראים אין ללמוד שהכליה אינה מקבלת
 46 פגמים והיא כשירה בכל לקות, שאפשר שפגם שאינו מקלקל את
 47 הבהמה כשאיירע בריאה, מקלקל את הבהמה כשאיירע בכליה.
 48 מבארת הגמרא את דין מים זכים שנמצאו בכליה: **וּמִים זָבִין** שהם
 49 **כְּשֵׁרִים, לֹא אָמְרִין אֲלָא דְּצִילֵי** – כשהם צלולים, **אָבַל** אם הם **עֲבִירֵי**
 50 – עכורים, **מַרְפָּה**. עוד ביארה הגמרא: **וְכִי צִילֵי נְמִי לֹא אָמְרִין**
 51 שהבהמה כשירה **אֲלָא דְּלֹא סְרִית** – שאינם סרוחים וריחם אינו רע,
 52 **אָבַל סְרִית, הַבְּהַמָּה נְעֵשִׂית מַרְפָּה**.
 53 כיון שרכיש בר הפגא ביאר את דין כליה שלקתה, מבארת הגמרא את
 54 דין כליה שהקטינה: **הַבּוּלְיָא שְׁהִיתָה גְדוּלָה כְּדַרְכָּה וְהִקְטִינָהּ** מאליה
 55 מחמת חולי, כשאיירע כן **בְּבַהַמָּה דְּקָה**, היא כשירה **עַד** שהכליה
 56 תיעשה **כְּפּוּל** שהוא פחות מחצי זית, אבל אם התקטנה יותר היא
 57 נעשית טריפה, וכשאיירע כן **בְּבַהַמָּה נְקָה**, היא כשירה **עַד** שהכליה
 58 תיעשה **כְּעֵנְבָה בִּינּוּנִית** – כנגרר בינוני של ענב, אבל אם התקטנה

1 חמימות מים חמימים שבו, ומלינהו מיא פשוטי - ומלא אותו מים
 2 פושרים, ואנחניהו מעת לעת, אי הדרא בריא - אם הריאה חזרה
 3 לבריאותה, הבהמה בשרה, נאי לא, הרי היא מרפה.
 4 שנינו במשנה: הגלודה (היא בהמה שנקלף עורה), רבי מאיר מכשיר,
 5 וחכמים פוסלין. מביאה הגמרא ברייתא העוסקת בדין הגלודה: תנו
 6 רבנן, הגלודה, רבי מאיר מכשיר, וחכמים פוסלים. וכבר העיד
 7 אלעזר ספרא ויחנן בן גודגדא על הגלודה, שפסולה. אמר רבי
 8 שמעון בן אלעזר, חור בו רבי מאיר מדבריו שהכשיר גלודה, וגם
 9 הוא אוסר אותה. מדייקת הגמרא ושואלת: מפלל דברי הברייתא
 10 משמע, דרבי שמעון בן אלעזר, בתחילה פליג - חולק היה רבי
 11 מאיר על חכמים בדין בהמה גלודה וסובר שהיא כשירה, והתניא,
 12 אמר רבי שמעון בן אלעזר, לא נחלקו רבי מאיר וחכמים על
 13 הגלודה שפסולה באכילה משום שנעשתה טריפה, וכבר העיד רבי
 14 אושעיא בנו של רבי יהודה בשם - מוכר הבשמים, לפני רבי
 15 עקיבא משום רבי טרפון שאמר על הגלודה שהיא בהמה שנקלף
 16 עורה, שהיא פסולה ואסורה באכילה, ואם אך נשתתיר בו - בעור
 17 כשיעור מטבע בגדול סלע, הבהמה בשרה, משום שער זה עתיד
 18 לגדול ולהתפטר על גוף הבהמה וחיותה לא תינטל ממנה, ונמצא
 19 לפי זה, שלדברי רבי שמעון בן אלעזר, רבי מאיר לא נחלק מעולם
 20 על חכמים להכשיר גלודה. מתרצת הגמרא: אמר רב נחמן בר
 21 יצחק, לדעת רבי שמעון בן אלעזר, רבי מאיר נחלק בתחילה על
 22 חכמים, ולבסוף הודה להם, אמנם מאי - מה היא כוונת דברי רבי
 23 שמעון בברייתא השניה שנקט בלשונו לא נחלקו רבי מאיר וחכמים
 24 בגלודה, לא עמד - שלא נותר רבי מאיר במחלוקתו, אלא הודה
 25 לדברי חכמים, ולא נתכוין רבי שמעון שרבי מאיר לא נחלק על
 26 חכמים מעולם.
 27 אמר מר - שנינו בברייתא בדין בהמה שנקלף עורה, אם נשתתיר בו
 28 כסלע, בשרה. מבררת הגמרא: היכא - היכן הוא מקום השיר
 29 שהבהמה כשירה מחמתה. מבארת הגמרא: אמר רב יהודה אמר
 30 שמואל, מקום השיר הוא על פני השדרה בולת.
 31 מסתפקת הגמרא: איפעיא להו, האם די שישתייר מן העור כעין פס
 32 דאריה וקמין - ארוך ודק, ההולך על פני אורך השדרה, דבי מצרף
 33 לה - שבצירוף כל אורכו לעיגול, הוי - נעשה העיגול כסלע, או
 34 דלמא, צריך שישתייר מן העור פס ברוחב סלע, ואורכו הולך על
 35 פני השדרה בולת. פושטת הגמרא: תא שמע, דפריש - שפירש רבי
 36 נהוראי משמיה דשמואל, שצריך שישתייר מן העור פס ברוחב
 37 כסלע, על פני כל השדרה בולת.
 38 אולם רפה בר פה הנה אמר, מקום השיר אינו בשדרה בלבד,
 39 וצריך שישתייר כסלע בכל אחד מראשי הפרקים של עצמות
 40 הבהמה, היינו, על כל חוליות השדרה ועל פרקי עצמות השוק והירך,
 41 רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר ברבי ינאי אמר, מקום
 42 השיר אינו על פני השדרה ולא על ראשי הפרקים, אלא במקום
 43 טיבורו שבבטן הבהמה.
 44 בעי - שאל רבי ינאי ברבי ישמעאל, לדעת שמואל, שמקום השיר
 45 הוא על פני השדרה, מה דין בהמה שניפל העור במקום השדרה,
 46 ושאר העור בולו קיים, האם כיון ששיר עור במקום זה משמר את
 47 חיות הבהמה, הרי שעיקר חיותה תלוי במקום זה, ונטילת העור

48 ממקום זה בלבד מקלקל את חיותה אף ששאר עורה קיים, או
 49 שכששאר כל עור הבהמה קיים, הבהמה יכולה לחיות גם אם ניטל
 50 ממנה העור שבמקום זה. כן יש לשאול גם לדעת רבי אלעזר ברבי
 51 ינאי, מה דין בהמה שניפל העור רק במקום טיבורו שבאמצע בטן
 52 הבהמה, ושאר העור בולו קיים. כן יש לשאול גם לדעת רבה בר
 53 בר חנה, ניפל ראשי פרקים - בהמה שניטל ממנה העור שבראשי
 54 הפרקים, ושאר העור בולו קיים, מאי - מה דין הבהמה. מסיימת
 55 הגמרא: תיקו - שאלה זו נשארה עומדת בלא פתרון.
 56 הגמרא מביאה דעת אמוראים נוספים, שסוברים שאין מקום מסוים
 57 לשיור בעור הבהמה: אמר רב, כל העור בולו בכל מקום שנשתתיר
 58 בו כסלע, הרי הוא מציל את הבהמה בגלודה, להכשיר אותה, כיון
 59 שהשיר מעלה ארוכה לעור, ומתפשט וחוזר לקדמותו. הוינ מעור
 60 הבהמה במקום בית הפרסות - המקום שהיא דורסת בו על הארץ,
 61 כיון שהוא רך ונחשב כבשר ולא כעור. ורבי יוחנן אמר, אפילו עור
 62 בית הפרסות, נמי מציל את הבהמה להכשירה באכילה, משום
 63 שגם הוא נחשב עור. בעא מיניה - שאל רבי אסי מרבי יוחנן, עור
 64 בית הפרסות, מהו שיציל בגלודה שנקלף עורה, אם נשתתיר ממנו
 65 כסלע. אמר ליה רבי יוחנן, מציל. אמר ליה - שאל רבי אסי את
 66 רבי יוחנן, לדברך, עור בית הפרסות נחשב עור לכל דבר, והרי
 67 למדתנו רבינו משנה (לקמן קכב) ששנינו בה, אלו שעזרותיהן
 68 מטמאים בכשרן, ובין העורות המנויים בה נמנה עור בית הפרסות,
 69 ונמצא שער זה נחשב כבשר ולא כעור. אמר ליה רבי יוחנן לרבי
 70 אסי, אל תקנימני להקשות עלי ממשנה זו, משום שבלשון יחיד אני
 71 שונה אותה, כלומר, דברי המשנה בעור בית הפרסות, דעת יחיד
 72 היא שאין הלכה כמותו, כיון שקיבלתי מרבותי ברייתא המלמדת כן,
 73 דתניא בברייתא, השוחט את העולה, ובשעה זו חשב בדעתו
 74 להקטיר ביות מעור של תחת האליה של הכבש שהוא רך ואין בו
 75 שערות, הוינ למקומו - מחוץ לעורה, הובח פסול מחמת מחשבת
 76 הקטרה פסולה, ואין בו חיוב ברת לאדם שיאכל מבושר לפני שעבר
 77 זמן אכילתו. אולם אם בשעת השחיטה חשב להקטיר כזית מעור זה,
 78 הוינ לזמנו - לאחר זמן הראוי להקטרת הזבח, כגון למחרת, הובח
 79 נדחה ונעשה פגול, והאוכלים מבושרו חייבין עליו ברת, שנאמר
 80 (ויקרא יח) והנפש האכלת ממנו עונה תשא. שמחשבת פיגול היא,
 81 כשחשב לאכול דבר הראוי לאכילה לאחר זמן אכילתו, או להקטיר
 82 דבר הראוי להקטרה לאחר זמן הקטרתו, והעור שתחת האליה ראוי
 83 לאכילה כבשר, ובעולה שכולה מוקטרת כליל הוא ראוי להקטרה
 84 עם הבשר. לדעת תנא קמא שהוכיח בדבריו את העור שתחת
 85 האליה, עור זה בלבד נחשב כבשר, שמחשבה להקטירו שלא כראוי
 86 פוסלת את הזבח. אולם אליעזר בן יהודה איש כפר איבילים אמר
 87 משום רבי יעקב, וכן היה רבי שמעון בן יהודה (איש) [איש כפר]
 88 עיבוס אומה משום רבי שמעון, לא רק עור שתחת האליה ראוי
 89 להקטרה, אלא דין אחד הוא לעור בית הפרסות, ודין אחד הוא
 90 לעור הראש של עגל הרך שיונק משדי אמו, ודין אחד הוא לעור
 91 של תחת האליה, וכן כל העורות ששמו חכמים במשנה (לקמן קכב).
 92 העוסקת לגבי דיני טומאה שמחמת נבילה ושרצים, ואמרו בהם אלו
 93 שעזרותיהן מטמאים בכשרן, ומבארת הגמרא שכוננת דברי
 94 הברייתא,